

BEDR ŞAKİR ES-SEYYÂB'IN ŞİİRLERİNDE ÖZLEM

Tayseer ez-Ziyadât¹

Semira KARUKO²

Öz

Özlem (hanîn) kavramı ile onun psikolojik baskı ve evhamlarından kaynaklanan yansımaları, modern Arap şiirinde yeni görünen bir konu değildir. Gurbet ve onun eş anlamlısı olan özlem, eski çağlardan beri Arap şiirinde adeta yol arkadaşlarıdır. Şiirde gurbet ve özlem, araştırmacılar tarafından büyük bir ilgi odağı olmuştur. Bu konuda, akademik düzeyde çeşitli çalışmalar ortaya konmuştur. Bedr Şâkir es-Seyyâb'ın şiirlerini dikkatlice inceleyen biri, özlem (hanîn) konusunun şiirlerinde çok büyük bir yer kapladığını görecektir. Bu incelenmesi gereken bir durumdur. es-Seyyâb'ın hayatı boyunca çektiği acı ve sıkıntılar, maddi şartlarının ve sağlık durumunun kötü olması, köyüne ve vatanına karşı hisleri özlem konusunun, şiirlerinde açık bir şekilde yer almasına neden olan etmenlerdendir. Özellikle de çocukluğa, anneye, sevgiliye, köyü Cikor'a ve vatanına olan özlemi şiirlerindeki ana temayı oluşturmaktadır.

Bu konu, özlem şiirlerinin mahiyetinin incelenmesi ve nedenlerinin belirlenmesi hususunda oldukça önemlidir. Arap edebiyatında, özellikle de şiirde özlem olgusunu tam anlayabilmek için bu mevzunun önemli isimlerinden biri sayılan es-Seyyâb ekseninde bu konuyu incelemek isabetli olacaktır diye düşünüyoruz. Ayrıca es-Seyyâb ile ilgili olarak Türkiye'de yapılan akademik çalışmalara yeni bir bakış açısı getirmek istiyoruz. Bundan dolayı bu çalışma onun özlem konulu şiirlerinden örnekler verilerek zenginleştirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: es-Seyyâb, Özlem, Hanin, Şiir, Gurbet, Acı.

Abstract

(Nostalgia), reflections arising from its psychological pressure and anxiety with the concept is not a new subject appears in modern Arabic poetry. Homesickness and longing its synonym, they are almost the way friends in the Arab poetry since ancient times. Homesickness and longing in poetry, has been the focus of great attention by researchers. In this regard, several studies have demonstrated academic level. Badr Shakir al-Sayyab one carefully examining the poems, longing (Nostalgia) on the subject of poetry will find that a very large space.

This is a durumdur.es-Seyyâb the sufferings and hardships throughout his life on Focusing need to be examined, to be the

1 Yrd. Doç. Dr. Şırnak Ü. İlahiyat Fakültesi Öğretim Üyesi

2 Yrd. Doç. Dr. Yakın Doğu üniversitesi Öğretim Üyesi

worst of the financial conditions and health status of the aspirations issues feelings against the village and country, his poems are among the factors causing to take place in an open manner. Especially in childhood, mother, lover, are the main themes in the poetry of longing Cikor village and country. These issues, examining the nature of poetry and aspirations are important in determining the causes of concern. In Arabic literature, especially in-Sayyab axis is considered one of the important figures of this issue in order to understand fully the craving phenomenon in poetry we think would be appropriate to examine this issue. Also related to al-Seyyâbil We getirmekistiy a new perspective to the academic studies in Turkey. Therefore, this study was enriched by examples of its longing poems.

Keywords: al-Sayyab, Craving, Nostalgia, Poetry, Homesickness, pain

1. es-Seyyâb'ın Hayatı

Şâkir es-Seyyâb, modern Arap edebiyatında kasidenin gelişimine katkı sağlayan şairlerin öncülerindedir. Arap edebiyatında kaside, sadece duygulardan ibaret değildir. Aksine insanların endişelerini, kaygılarını, açlık ve yokluklarını da barındırır. Bundan dolayı es-Seyyâb'ın kasideleri birçok mana içermektedir. O, eski ve yeniyi açık bir dille ve gerçek duygularla birbirine bağlar. Bu özelliği, onun, şiirlerinde titiz davrandığının göstergelerinden biridir.

es-Seyyâb'ın şiirlerinde özlem konusunu ele almadan önce şairi kısaca tanıtmak faydalı olacaktır.

1926–1964 yılları arasında yaşamış Iraklı bir şairdir. Basra'nın güneyinde muhafazakâr bir yer olan Cikor köyünde doğmuştur.

Bağdat'taki Dâru'l-Muallimin'de Arap edebiyatı sonrasında da İngiliz dili bölümlerini okumuştur. İngiliz edebiyatına vâkıf olduğu söylenebilir. Hür/özgür şiirin öncü ve kurucularından biridir. Şiirlerinde protestocu/karşıt görüşler, hastalıktan yakınmalar ve ölüm hakkındaki duygular çokça yer alır. Eski Arap şiirinden ve Kur'ân-ı Kerim'in yanı sıra batı şairlerinden de etkilenmiştir. Kitaplarının ve şiirlerinin basılması ve onların edebî değerinin bilinmesi hususunda büyük sıkıntılar yaşamıştır. Hastalıktan da çok çekmiştir. Birçok ülkeye tedavi için gitmiştir. Bu yerlerin sonuncusu İngiltere'nin Londra şehridir. Oradan döndükten sonra Kuveyt'te "Musteşfe'l- Emîr"de 1964 yılında vefat etmiş; nâaşı Basra'ya taşınmıştır. Şâtту'l - Arab'da bir heykeli mevcuttur.

1.1. Yazdığı şiir divanları şunlardır:

1. Ezhâru'z- Zebile, Kahire/1947.
2. Esâtır, Bağdat/1950.

3. Haffâr el-kubûr, Bağdât/1952.
4. el-Mûmis el-amyâ, Bağdat/1954.
5. el-Esliha ve'l-atfâl, Bağdat/1954.
6. Nuşûdetu'l-matar, Beyrut/1960.
7. el-Ma'bedu'l-ğarîk, Beyrut/1962.
8. Menzilu'l-efnân./1963.
9. Ezhâr ve esâtır, Beyrut/1963.
10. Şenâşi'l ibnetu'l-celebî, Beyrut/1964.

Ölümünden sonra bunlardan başka divanları da neşredilmiştir. Ailesi, özellikle eşi, önceden yazdığı şiirlerini “İkbâl Divanı” ismiyle Beyrut'ta 1965'te bastırmıştır. Dünya modern dönem şiirlerinden seçmeleri mevcuttur.³

2. Özlem (Hanîn) Kavramının Sözlük ve Terim Anlamı:

2.2. Sözlük Anlamı:

Özlem (الحنين) kelimesi (حَنَّ) kökünden sahih fiilidir. Muzaaf fiil hali (حَنَّ) 'dir. Çekimi ise (حَنَّ يَحْنُ حَنِئًا) şeklindedir. (حَنَّ: الحَنَّانُ) Yüce Allah'ın isimlerindedir. İbnu'l-Esîr, “الحنان kullarına karşı merhametli olandır” der.

الحنان: Çok ağlamak veya neşelenmek demektir. Bu kavram hakkında şunlar söylenmiştir: O, ister hüzünden ister sevinçten kaynaklan- sının hislerin sesidir. “الحنين” özlem ve nefsin arzuları – iştihak demektir. İki anlam da birbirine yakındır.

وحنن الإبل: (Deve şefkat gösterdi): Yerinden ya da çocuklarından ayrı kaldığında deve, yavrusunun arkasından hasret çeker ve inilti gibi ses çıkarır.⁴

2.3. Terim Anlamı:

Bir terim olarak “الحنين”, özlem, ülkesinden uzakta, gurbette iken insanın acılarını ortaya koyan duygudur. Özlem de benliğin duygularını, hislerini tatmin eden, insanın vatana ya da hasret duyduğu diğer şeylere sevgisini ifade eden unsurdur.

3. Özlem (حنين) Şiirleri:

Özlem şiirleri kadim ve modern şairlerin ele aldığı konulardan biridir. Duygu yoğunluğu, aşırı üzücü hisler ve samimiyet özellikleriyle

3 Bkz. Hasan Abbas, *Bedr Şakir es-Seyyâb: Dirâsetun fî Hayatîhi ve Şîrihi*, s. 15, *Dâru's-Sekâfe*, Beyrut, 1969; Hasan Tevfik, *Şî'r Bedr Şakir es-Seyyâb: Dirâsetun Fenniyye ve Fîkriyye*, s.18, Beyrut, tsz; Bedr Şakir es-Seyyâb, *Divân*, I/2, Beyrut, 1971.

4 el- Firûzabâdî, *el-Kâmusul-Muhîd*, s.630, Matbaatu'l- Hüseyniyye, Kahire, 2012; İbn Manzûr, *Lisânu'l-Arab*, s. 254, Dâru't- Turâsî'l- Arabî, Beyrut, 1999.

ayrıcalık gösterir. O, eski ve yeni şairlerin, kaybettikleri şeylerin ardından hissettikleri duyguları ifade eden bir şuur deneyimidir. Tüm milletlerde varlık gösteren gurbetin ardından duyulan hassas hislerin dillendirildiği bir türdür.

Özlem şiirleri, araştırmacıların erken dönemlerden beri ilgi odağı olmuştur. Bu araştırmacılar, cahiliye döneminden itibaren vatan ve ondaki sevilenlere, güzel anılara özlemin ifade edildiğini görmüşlerdir. Cahiliye şairi, özlem ve hasretini enkazlarının “göç eden sevgilinin enkazının” üzerinde dile getirir. Aynı şekilde sevgilisinin uzakta olmasından ve ayrılığından çektiği acıları ve yürek yangınını anlatır.

Modern dönemde ise özlem şiiri, özellikle sürgün edilmiş şairlerin çoğunun şiirlerinde vazgeçilmez bir konu ve bir özellik haline gelmiştir. Bu şairlerin şiirlerinde acı, ıstırap, vatan sevgisi ve ona olan özlem konuları ortaya çıkmıştır. Bu olgu birçok şairi, geçmişle olan bağlarıyla ve ona duydukları özlemle etkisi altına almıştır. Bu şairlerden biri de şiirlerinde, mekân ve zaman bakımından geride kalan anılarına duyduğu özlemi, muhteşem dokunuşlarla kaleme alan Bedr Şâkir es-Seyyâb'tır.

4. Özlem Şiirlerinin Sebepleri

Arap edebiyatında özlem şiirlerinin yazılma ve yayılma sebepleri oldukça fazladır. Bu sebepler, bir şairden diğerine farklılık gösterir. Fakat genel çerçevede göçü, gurbeti, sürgünü temsil etmesi vb. özellikleri bakımından da birbirleriyle uygunluk gösterirler.

Ancak es-Seyyâb, kişisel özlemin bir çeşidini kaleme almıştır. Onun dillendirdiği bu özlem türü, genel olmasının yanı sıra şahsi, hissi duygularla da ayrıcalık gösterir. es-Seyyâb, modern dönem şairlerinin beden, duygu ve psikolojik bakımdan en çok acı çeken isimdir. Nitekim o, henüz küçük bir çocukken anne - baba şefkatinden mahrum kalmıştır. Gözleri, çocukluğundan itibaren acısını çektiği ayrılık, kayıp ve hüznün acı portrelerine açılmıştır. Gençliğe adım attığında ise duygularına cevap vermeyen “kadını/sevgilisini” kaybedip durmanın şoklarını yaşamıştır. Bu durum, onun duygusal yaşamındaki ikinci hayal kırıklığı olmuştur. Peşinden, gençliğinin en parlak dönemindeyken hastalık onu yakalamış, sağlık ve rahatından da olmuştur. Tüm bunların neticesinde ruhsal ve içsel gurbetin hüznü, adeta kara bulutlar gibi üzerine çökmüştür. Bu da bize es-Seyyâb'ın vatan ve aile özleminin şiddetinden doğan duygularını, ıstıraplarını ve acılarını anlattığı şiirleri şeklinde yansımıştır. Ölüm, hastalık, gurbet, ayrılık gibi özellikler sadece es-Seyyâb'ın karşılaştığı durumlar olmayıp, bütün insanların kısmen de olsa başlarına gelmiş ya da gelebilecek durumlardır. Bu açıdan da aslında o insanların duygularına az ya da çok tercüman olmuş sayılır.

5. es-Seyyâb'ın Şiirlerinde Özlem Konularının Nedenleri

es-Seyyâb, hayatı boyunca mâzi özlemi ve anneye dönme hayaliyle yaşamış bir şairdir. O, geçmişi, şimdiki zamandan daha değerli görür. Hatta mâziyi süslü sözlerle övüp durur. Bununla, şimdiki zamanının kasvetine karşılık mâziyi yüceltmek ister.⁵ es-Seyyâb, mâziye tutkuyla bağlı olan ve ondaki mutlulukları ve sevinçleri sürekli dile getiren bir şairdir. O, geçmiş ile geleceğin arasında bağlantı kurma hususunda da oldukça başarılı olmuştur. Eleştirmenlerin görüşüne göre es-Seyyâb, mâziyle bağını koparmadan, içinde bulunduğu zamanla da sağlam bağlar kurarak Arap şiirine bir yenilik getirmiştir. Kısacası mâziye olan derin sevgisi gelecekle alakadar olmasını engelleyememiştir.⁶

Şair, anne şefkatinden ve merhametinden mahrum yaşamıştır. Ninesinin de vefatına tanıklık etmiştir. Aynı şekilde sevgilisine-sevgililerine olan aşklarında da sıkıntılar yaşamış, aşkta da başarısız olmuştur. Hayatının sonlarında ise korkunç acılar çekmiştir. Tüm bunlar, es-Seyyâb'ın hayata beyhude geçen kayıp yıllar olarak bakmasına neden olmuştur. Bu sebeple onu, hayatının sonlarında tahammülsüz ve çekilmez biri olarak görüyoruz. Artık bu yıpratıcı hayattansa ölüme bile özlem duymaya başlamıştır.

Bedr Şâkir es-Seyyâb'ın hayatını dikkatlice incelediğimizde, hasret ve özlem olgularına meyiletmesine bazı faktörlerin sebep olduğunu görüyoruz. Bunların en önemlileri şunlardır:

5.1. Annesinin erken ölümü: es-Seyyâb, annesini kaybettiğinde henüz altı yaşındaydı. O, annesiyle birlikte anne şefkatinden ve sığınacağı güvenli bir kucaktan da mahrum kalmıştır. Anne sıcaklığını kaybettiği bu acı olay, şairin özlem ve hasret olgularına yönelmesine sebep olan en önemli etkidir.

5.2. Babasının ikinci evliliği ve bunun sonucunda baba şefkatinden mahrum olması: Bu yeni durum, acılarının derinliğini arttırmış, endişelerini harekete geçirmiştir.⁷ Çünkü baba, yeni eşiyile meşgul olup oğlunu umursamaz hale gelmiştir.

5.3. Ninesinin ölümü: es-Seyyâb, annesinin ölümünden sonra babaannesinin kucagında büyümüş, babaannesi, onun yetişmesinde elinden gelen gayreti göstermiştir. Fakat bir süre sonra onu da kaybetmiştir. es-Seyyâb, ikinci kez anne sevgisi ve şefkatinden mahrum kalmıştır.

5 İhsan Abbâs, *İtticehât eş-Şiiri'l- 'Arabî el- Muâsir*, s.71, Dâru's-Şark li'n- Neşr ve't-Tvzi', Amman, 2001.

6 İsâ Balâta, *Bedr Şâkir el-Seyyâb Hayâtuhu ve Ş'ruhu*, s. 192, Dâru'n-Nehâr li'n-Neşr, Beyrut, 1981.

7 Hâni el- Hayr, *Mavsuatü 'Alâmi eş-Şir'il- Arabî el-Hadis*, s.15, Suriye, 2006.

Babaannesini kaybetmesi, şairin benliğinde o kadar derin izler bırakmış olacak ki şu beyitleri kaleme almıştır:

أسلمتني أيدي القضا للشجون إذ قضى من يردني لسكوني
قد فقدت الأم الحنون فأنستني مصاب الأم الرؤوم الحنون

“Kader ve kazanın eli beni hüznülere sürükledi,
Varlığıyla huzur bulduğum ninem öldü.
Şefkatli anneyi kaybettim, bu annemi (ninemi) kaybetmem de
Öncekinin acısını bana unutturdu. (Daha büyük bir acı yaşattı).⁸

O, babaannesine yazdığı mersiye niteliğindeki bu kasideyi, benliğinde hissettiği üzüntüleri dile getirmek için yazmıştır. Şair, bu kasidede acıların kendisine yaşattığı duyguları adeta çığlıklar şeklinde tarif eder, onun ölümünü, defnini anlatır ve onsuz hayattaki yalnızlığından şikayet eder. Kaside, anneyi kaybetme hisleriyle doludur. Hiçtap ise kabre yönelik olup babaannesine şefkatli olması içindir. Tıpkı ninesinin, yetim çocuğu (kendisini) sevgi ve merhametle yetiştirdiği gibi kabrin de onu kucaklaması dileğidir.⁹

أيها القبر كن عليها رحيمًا مثلما ربت اليتامى بلين

“ Ey kabir ona (nineme) karşı merhametli ol,
Çünkü o yetimleri şefkatli bir şekilde büyüttü.”¹⁰

5.4. Başarısızlığa Uğrayan Sevgi: es-Seyyâb, birden çok aşk tecrübesi yaşamıştır. Bir kadından başka bir kadına aşık olup durmuştur. Onlardan hiçbirinde aradığı anne şefkati ve baba merhametini bulamamıştır. Aynı şekilde hiçbir kadın ona sevgi göstermemiş, bununla birlikte, üzüntülerini ve emellerini paylaşmamıştır. Yakışıklı olmaması da kendisi ile sevgililerinin arasına girmiştir.¹¹ Tüm bu durumlar, onu etkilemiş, mâziyi ve sevgililerini çokça zikretmesine neden olmuştur. Mâziyi anmasının sebeplerinden birinin de başarısızlık ve ümitsizlikle sonuçlanmış sevgililerine duyduğu özlem olduğu gayet açıktır. Şair, sevdiği tüm kadınların, onu sevmediklerini ve ona şefkat göstermediklerini itiraf eder:

!..أحبيني
وما من عادتني نكراناً ماضي الذي كانا
ولكن.. كل من أحببت قبلك ما أحبوني
ولا عطفوا علي

8 İlyâ Hâvî, Bedr Şâkir es-Seyyâb Şâiru'l- Enâşid ve'l Merâsî, s. 66, Beyrut, 1983.

9 Hâvî, Bedr Şâkir es-Seyyâb Şâir el-Enâşid ve'l Merâsî, s. 66.

10 es-Seyyâb, *Divân*, I/103.

11 Muhammed Râdi Cafer, *el- İğtrâb fî Ş'ri'l- Irâkî*, s. 17, İttihâdû'l- Küttâb'i-l 'Arab, Dımeşk, 1999.

“Beni sev...

Var olan geçmişi inkar etmek adetim değildir

Fakat ... Senden önce sevdiklerimin hiçbiri beni sevmedi

Bana şefkat de göstermedi...”¹²

5.5. Hastalıktan Dolayı Çektiği Acılar: es-Seyyâb, bir türlü kurtulamayacağı çaresiz bir hastalığa tutulmuştur. Bacaklarında güçsüzlük şikayetiyle hastanelere gitmeye başlamış; doktorlar, derdine deva bulmakta aciz kalmışlardır. O, Kuveyt'ten Paris'e, Londra'dan Beyrut'a kadar hastane hastane dolaşıp durmuştur. “Hayatının son demlerindeki bu seneler, yani 1944-1960 yılları arası, es-Seyyâb'ın sıhhi ve sosyal ümitsizlik yıllarıdır. Ölümün acısını ensesinde hissetmeye başladığında elinde sadece kalemi ve şiirsel yakarışları kalmıştır.”¹³ Bundan dolayı geçmişte sağlıklı olduğu günlere vehmi/hayali dönüşü, onu bir an bile bırakmayan şimdiki acılarından sığındığı son melce olmuştur diyebiliriz.

6. es-SEYYÂB'IN ŞİİRLERİNDE ÖZLEM ÇEŞİTLERİ

Bedr Şâkir es-Seyyâb, birbirlerinden farklı iki hayat yaşamıştır. Biri normal, sosyal bir hayattır. Bu hayat diliminde, diğer insanlar gibi siyaset ve kariyer alanında tüm gayretini göstermiştir. İkinci hayat ise karmaşık ve duygusaldır. Onu, çocukluğundan itibaren yıpratmış, adeta mâzinin dalgalarında boğmuştur. Böylelikle hayatı gibi kendisi de parçalara ayrılmış ve yaşamının kısımları arasında uzlaştırıcı, birleştirici gücü kendisinde bulamaz hale gelmiştir. Kendisinden çalındığını düşündüğü hürriyetine ve mutluluğuna kavuşmak için geçmişe dönmüştür.¹⁴ Bu şartların ve duyguların etkisi ile ortaya çıkan özlem çeşitleri oldukça dikkat çekicidir.

Bu özlem türleri, es-Seyyâb'ın kişisel hayatı, şahsi tecrübeleri ve sahip olduklarıyla alakalıdır. Çocukluğuna, köyüne, annesine, sevgililerine ve ailesine dönmek istemesi gibi... Çalışmamızın bu kısmında bunları detaylı bir şekilde ele almaya çalışacağız.

6.1. Çocukluğa Özlem: Çocukluğa özlem, romantik şairlerin şiirlerindeki en temel konulardan biridir. Edebiyat eleştirmenleri, es-Seyyâb'ın çocukluk hatıralarının divanlarında önemli bir rol oynadığı görüşündedirler. Çocukluk sevgisi, ona göre eğlenceli ve zevkli anlarında inkar edilemeyen bir gerçekliktir. İhsan Abbâs, konuyla ilgili şu görüşünü belirtir: “Her kim es-Seyyâb'ın şiirlerini okursa, onun tüm çocukluk yansımalarını, izlerini ve o döneme duyduğu şiddetli sevgiyi

12 es-Seyyâb, *Divân*, I/106.

13 el- Hayr, *Mavsuatü 'Alâmi eş-Şir'il- Arabî el-Hadis*, s.6.

14 Antonyus Batris, *Bedr Şâkir es-Seyyâb Şiru'l- Vac'*, s. 156, el-Müessesetu'l-Hadise li'l-Küttâb, Lübnan, Tsz.

fark edecektir. Bu sevgi, hiç değişmeyen ve hiçbir şeyin yerine konulmadığı bir sevgidir.”¹⁵

O çocukluğunda “Cikor” da yaşamış, diğer çocuklarla “Buveyb” nehri kenarında oyunlar oynamıştır. Kasidelerinde, geçmiş yıllarda yaşadıklarını anlatmıştır. “en-Nehr ve'l-Mevt” (Nehir ve Ölüm) adını verdiği kasidesinde şunları dile getirir:

بويب
بويب
أجراس برج ضاع في قرارة البحر
الماء في الجرار و الغروب في الشجر
و تنضح الجرار أجراسا من المطر
بلورها يذوب في أنين
فيدلهم في دمي حنين
إليك يا بويب
يا نهري الحزين كالمطر

“Buveyb, Buveyb,
Burcun çanları denizin derinliklerinde kayboldu
Sular testilerde, güneşin batışı ise ağaçlardadır
Testilerden sular, yağmurdan çanlardan çıkan seslerle akar
Testilerden sızan sular, iniltileyle eriyip akar.
Buveyb, Buveyb
Ey yağmurlar gibi hüznü nehrim
Özlemin kanımın her damlasında var olacaktır.”¹⁶

Bu kıtada, anılarından ya da mâziden bir kesiti canlandırır. Şair ardından bizi efsanevi ve güzel çocukluk günlerine götürür. “Buveyb” mâziyi temsil etmektedir. Bu geçmiş, sadece şairi ilgilendiren bir geçmiş değildir. O, genel anlamda çocukluğu ilgilendiren her şeyi temsil etmektedir. Başka bir ifadeyle, bu bireysel deneyim, büyük şairin yorumlama yeteneğinin bir kapsayıcılık girişimi olmuştur. Bundan dolayı es-Seyyâb, bu kıtada, o zamanın ve o mekânın kaybını kastetmektedir. Nehre duyduğu özlemin ardından Cikor’a ve kırsala/köye olan özlemini anlatır. Sanki mâzi veya çocukluk, Buveyb’in sularında sesi yankılanan burçtan gelen çan sesleri gibidir.¹⁷

15 Abbâs, *İtticehât eş-Şiiri'l- Arabî el- Muâsır*, s. 399.

16 es-Seyyâb, *Divân*, I/453.

17 Halil Musa, *Bniyetü'l- Kasidetü'l- Arabiyyeti'l-Muâsıra*, s. 21, İttihâd Küttâb'il-Arab, Dımeşk, 2003.

Başka bir kasidede de çocukluktaki anıları, es-Seyyâb'ın gözünde tekrardan canlanır. O, bu anıları hatırladığında acıların ve elemelerin onunla olduklarını, mutluluktan hiç nasibi olmadığını hisseder. Yaşamında güzel günler aradığında, hatırlayacağı tek bir günün bile olmadığını fark eder. Bundan dolayı sorular sorar, elem ve hüznün ise boğazında düğümlenir.

طفولتي صباي أين أين كل ذلك ؟
 أين حياة لا يحد من طريقها الطويل سور
 كشر عن بوابة كأعين الشباك
 تفضي إلى القبور
 و الكون بالحياة ينبض: المياه و الصخور
 وذرة الغبار و النمال و الحديد
 و كل لحن كل موسم جديد
 الحرث و البذار و الزهور

“Bebekliğim, çocukluğum, tüm bunlar nerede?

Sınırları olmayan, yolunun sonu bulunmayan hayat nerede?

Kıyıya suratını asmış, ağın gözü gibi

Kabre götürür.

Hayat nabız olmadan olmaz

Sular ve kayalar, toz zerrecikleri, karıncalar ve demir

Her müzik nağmesi ve her yeni mevsim, toprağı sürme,

tohum saçma ve çiçekler...”¹⁸

Şairin hayalinde, çocukluğun, bitmeyen uzun bir yol olduğu görül-mektedir. O, bu uzun yolu, mutluluğunun ve saadetinin dünyası olarak görür. Bu hayatı şair, sulara ve kayalarda; çiçek ve tarlalarda görür. Bütün bunlar, çocukluktan belleğinde kalan manzaralardır. Bu manzaralar, şairin zihninde bir bahçe gibi canlanır. Bunlar, onun yokluğa giden günlerine ağlamasına sebep olmuştur.

6.3. Cikor'a Özlem:

es-Seyyâb, köyünü en çok seven ve bunu ifade eden Arap şairlerinden biridir. Köyde bıraktığı çocukluğu, Cikor'un tarlalarında koşmakta, Buveyb'in sularında yüzmektedir.¹⁹ Cikor, es-Seyyâb'a göre üstün şehir konumundadır. Burası, kendisinden ayrıldığında, zihninde kaybolan ve hala arayıp da bulamadığı kayıp cennettir. Hatta onun için bir annedir. “Cikor annemdir” adını verdiği kasidesinde şunları söyler:

18 es-Seyyâb, *Divân*, I/146.

19 Mâhir Hasan Fehmi, *el-Hanîn ve'l-Ğurba fî Şiir Arabî el-Hadis*, s.158, Dâru'Kalem, Kuveyt, 1981.

تلك أمّی، وإن أجنّها كسيحا
 لاثما أزهارها والماء فيها، والترابا
 هيهات... إنها جيکور: جنة كان الصّبي فيها وضاعت حين ضاعا

“O annemdir, ben ona kötürüm olarak da (sürünerek) gitsem
 Çiçeklerini koklarım, toprağını da
 Heyhat! O Cikor’dur...
 Çocuğun içinde olduğu bir cennet...
 O (Cikor) kaybolduğunda kaybolan²⁰

Ona göre, Cikor’da manzaraların ve havanın büyüleyici bir yönü vardır. Bundan dolayı insanlar orada hayatlarının en güzel anlarını yaşamaktadırlar.²¹

Şehir ile Cikor’u karşılaştırdığında es-Seyyâb, şehrin ağaçlarını mermerden direkler gibi tasvir eder. Yaprakları düşmeyen ve sararmayan ağaçlardır. (Böyle düşünerek sanki şair, hüznün ve depresyonda ısrarcı davranmaktadır.) Şehrin gecesi ise asla uyumaz, sabahlara kadar devam eder. Fecri ise şarap bardaklarını ortaya çıkarır. Cikor, kış ve yaz mevsimlerini yaşar. Mevsimlerin değişmesi doğanın kanunudur. Şehir ise bunu bilemez.²² Bundan dolayı şair “Cikor ve Eşcârü’l-Medîneti” kasidesinde şunları aktarır:

أشجارها دائمة الخضرة
 كأنها أعمدة من رخام
 لا عرى يعرفها ولا صفرة
 و ليلها لا ينام
 يطلع من أحداقه فجره
 لكن في جيکور للصيف ألوانه كما للشتاء
 حقل يمص الماء
 أزهاره السكرى غناء الطيور

“Ağaçları sürekli yeşildir
 Sanki mermerden direkler gibidir.
 Ne yaprakları düşer ne de sararır
 Gecesi ise uyumaz (bir türlü bitmez)
 Kadehlerinden şaraplar sabahlara kadar görünür.
 Fakat Cikor’un, yazları da kışları da vardır
 Güneş de batır; sanki gökyüzü suyu yutan bir tarladır.
 Sarhoş olan çiçekleri kuşlara şarkılar söylemektedir.²³

20 es-Seyyâb, *Divân*, I/656-657.

21 Butrus, Bedr Şâkir es-Seyyâb Şair el-Vecâ’, 157.

22 Ahmed ‘Avde eş-Şakîrât, *el-İktrâd fî şîri’l Seyyâb*, 128, Dâr ‘Ammâr, Tsz.

23 es-Seyyâb, *Divân*, I/633.

Bu beyitlerden ve karşılaştırmalardan yola çıkarsak, es-Seyyâb'ın kendi "Cikor'unu" şehir hayatına tercih ettiğini görebiliriz. Çünkü orada canlılık ve dirilik bulmaktadır. Huzur ve ümit içinde yaşamaktadır. Köyde doğup büyüdüğü için şehir hayatına bir türlü alışmamıştır. Önemli tespitlerden biri de şairin Cikor gibi "Buveyb"e de çok önem verdiği'dir. Nitekim onu, geçmişteki mutluluğunun, kaybolan çocukluğunun ve güzel anılarının nehri olarak kabul eder. Ona, bir aşığın maşukuna duyduğu özlemi duyar:

يا نهر عاد إليك بعد شتائه صب فيض الشوق من زفراته
حيران يرمق ضفتيك بلوعة فيكاد يصرع شوقه عبراته
كم رافقتك فأنتك خطاه في غدواته للحب أو روحاته
أفأنت تذكره وتحفظ عهده أم قد نسيت عهوده وسماته

"Ey nehir! Kıştan sonra sana döndü, bu kışın nehre dönüşü, aşığın dönüşü gibidir.

Hayretler içinde nehrin iki kıyısına iştiyakla bakar, neredeyse özlemi gözyaşına dönüşecektir.

Sevgiliye gidiş dönüşlerinde

Seninle ne kadar arkadaşlık ve dostluk etti, ne kadar yürüdü

Sen onu ve onun olduğu dönemleri hatırlıyor musun?

Yoksa güzelliklerini ve iyi anıları unuttun mu?"²⁴

6.4. Anneye Özlem:

Kesin olan şeylerden biri es-Seyyab'ın şiirlerinde annelik kavramının ve ona duyduğu özlemin çok yer aldığıdır. Divanlarını ilk defa okumaya başlayan biri, şairin annesini andığı ve ona olan özlemini içtenlikle anlattığı şiirlerini sıklıkla görebilir. Şairimiz annesini küçük yaşta kaybetmiştir. Bu nedenle onun hakkında yazdığı şiirler zihninde canlanan anılardan ibarettir. "el-Bâbu yakrauhu er-riyâh" adlı kasidesi, bu, anneden ayrılığın acılarını dillendiren güzel kasidelerden biridir:

الباب ما قرعته غير الريح
آه لعل روحا في الرياح
هامت تمر على المرافيء أو محطات القطار
لتسائل الغرباء عني عن غريب أمس راح
يمشي على قدمين و هو اليوم يزحف في انكسار
هي روح أمي هزها الحب العميق
حب الأآه يا ولدي البعيد عن الديار
مومة فهني تبكي

ويلاه كيف تعود وحدك لا دليل و لا رفيق
 أماه ليتك ترجعين
 شبحا و كيف أخاف منه و ما امحت رغم السنين
 قسمات وجهك من خيالي
 أين أنت أسمعين
 صرخات قلبي و هو يذبحة الحنين إلى العراق

“Kapıyı rüzgardan başkası çalmamıştır,
 Ah belki rüzgarda bir ruh (annemin ruhu) vardır.
 Rüzgardaki ruh iskeleye mi yoksa bir perona mı gitti
 Yabancılara beni sormak için, dün giden yabancılara
 Yürür vaziyette gitti.
 Bugünse kırık ayaklarda sürünerek yürümekte
 O annemin ruhudur, derin sevginin sarstığı...
 Annelik sevgisi ağlamaktadır.
 Ah ey diyarımdan uzakta olan oğulcuğum!
 Vah nasıl arkadaşsız dostsuz tek başına dönüyorsun...
 Hayalette gibi de olsa anneciğim keşke dönsen
 Ben hayaletten o vakit nasıl korkarım!
 Yüzünün hatları hayalimden silinmemişken
 Şimdi sen neredesin, beni duyuyor mu sun?
 Kalbimin çığlıklarını duyuyor mu sun?
 Irak’a olan özlemimden ölüyorken...”²⁵

Eleştirmenlere göre bu kaside, şair ile annesi arasındaki ilişkinin en çok ele alındığı örneklerden biridir. Aynı şekilde düşünce ve sanat açısından da annelik edebiyatına da en yakın olan kasidelerdendir. es-Seyyâb bu kasidesini, henüz Londra’dayken, kalbini hastalık kemirirken ve Irak’a özlem duyarken yazmıştır.²⁶ es-Seyyâb’ın annesine duyduğu özlemin en açık şekilde ortaya çıktığı meşhur kasidesi şüphesiz “Unşideti’l- Matar”dır. Çağdaş Arap Edebiyatı eleştirmenleri tarafından büyük bir önemle ele alınan bu kaside, es-Seyyâb’ın annesine duyduğu hislerini ve özlemini anlattığı bir eseridir:

كَأَنَّ طِفْلًا بَاتَ يَهْدِي قَبْلَ أَنْ يَنَامَ
 بِأَنَّ أُمَّهُ - التي أَفَاقَ مُنْذُ عَامٍ
 فَلَمْ يَجِدْهَا ، ثُمَّ حِينَ لَجَّ فِي السُّؤَالِ
 - .. قَالَ لَهُ: ” بَعْدَ عَدِّ تَعُودُ

25 es-Seyyâb, *Divân*, I/615-617.

26 el-Kantâr, Seyfeddin, *el-Mer'atu fi Hayati's-Seyyâb ve fi Şi'rîhi*, s.97, Dimeşk, 2004.

لَا بَدَّ أَنْ نَعُودُ
وَأَنْ تَهَامَسَ الرَّفَاقُ أَنَّهَا هُنَاكَ
فِي جَانِبِ الثَّلِّ تَنَامُ نَوْمَةَ اللَّحُودِ
تَسْتَفُّ مِنْ تُرَابِهَا وَتَشْرَبُ الْمَطْرَ

“Uyanıkken (uykudaki gibi) sayıklayan bir çocuk sanki

Çünkü bir süredir uyanmış ve annesini bulamamıştır

Onu bulamayınca herkese onu sormuştur,

“Yarımdan sonra dönecektir” denilmiştir.

Yaşıtı olan çocuklarsa orada “kabirde” olduğunu söylemektedir

Annesi tepenin yanındaki yerde, kabrinde yatmaktadır

Kabrin toprağından yalamakta, yağmurdan da su içmektedir.”²⁷

4) Sevgililere Özlem:

es-Seyyâb'ın hayatını incelediğimizde onun çok büyük zorluklar yaşadığını, başarısız sonuçlanan duygusal deneyimlerinden dolayı da ciddi psikolojik kaygılarının olduğunu görüyoruz. Daha önce aktardığımız gibi, hiçbir kadının sevgisinde başarıyı bulamamıştır. Hatta es-Seyyâb bir kadının hatta annenin sevgisinden mahrum olarak yaşamıştır demek abartı sayılmaz. Annesini küçük yaşta kaybettiğinden dolayı kendisinden yaşça büyük bir sevgili arayışı içine girmiş; fakat bir türlü bulamamıştır. Bundan dolayı es-Seyyâb'ın şu sözleri garip-senemez. “Daha küçük bir çocukken annemi kaybettim. Bir kadının sevgi ve şefkatinden mahrum bir şekilde büyüdüm. Hayatımın tümü bu boşluğu dolduracak bir kadını aramakla geçti. Yaşamım istenilen kadını beklemekle geçti. Bu hayattaki hayalim, içinde huzur ve sevgiyi bulacağım bir evimin olmasıydı.”²⁸

es-Seyyâb'ın en büyük aşkı ve ilk deneyimi köylü kızı “Hâle”ye duyduğu aşktır. Muhtemelen de onun mutlak aşkıdır. Bu genç kıza duyduğu aşk hikayesi, es-Seyyâb'ın benliğinde diğer sevgililerine kıyasen seçkin bir yere sahiptir.²⁹ Hâle bir koyun çobanıydı, şair onunla tesadüfen otlakta karşılaşmıştır. Şair bu sevgiliye özlemini “Zikrayât er-Rîf” kasidesinde anlatmıştır:

تذكرت سرب الراعيات على الربى	وبين المراعي في الرياض الزواهر
ورنات أجراس القطيع كأنها	تنهد أقداح على ثغر شاعر
أقود قطيعي خلفهن محاذرا	وانظر عن بعد فيحسر ناظري
وما كنت لو لم أتبع الحب راعي	ولا انصرفت نحو المروج خواطري

27 es-Seyyâb, *Divân*, I/475-476.

28 Hammüd, *el-Hadese fi eş-Şiri'l- Arabi el-Muâsir*, s.334.

29 Halef Reşit Nüman, *el-Hüzn fi Şir Bedr Şâkir es-Seyyâb*, s.32, ed-Dâru'l- 'Arabiyetu lil Mevsuât, Beyrut, 2006.

وطارتها (مستهونا) بالمخاطر
إليها طويت الليل بالليل صابيا
تقبل تلك البهيم قبلة تائر
وقبلت حتى البهيم لما رأيتها

“Çayırdaki çobanlar topluluğunu hatırladım
Çiçek bahçelerindeki otlaklar arasında,
Sürüdeki çanlar sanki şairin ağzında kırılan kadehler gibidir.
Ben çoban değildim, fakat beni böyle yapan ona olan sevgimdir.
Sevgi olmasaydı bu yerlere dönüp bakmazdım bile
Geceyi geceye kattım onun için
Onun peşinden tehlikeleri küçük görerek koştum.”³⁰

es- Seyyâb'ın kasidelerinden bu sevgiliye, çok büyük bir aşk duyduğunu, kalbinin bu aşkla attığını, fakat kızın başkasıyla evlendiğini duyduğunda neye uğradığını şaşırıldığını ve bunun hayatındaki ilk aşk başarısızlığı olduğunu görebiliyoruz. Bu durum, şairin benliğinde çok derin acılar bırakmıştır. O, yıllar geçse de Hâle'yi unutamamış; “Buveyb” e hitaben ona olan duygularını şöyle aktarmıştır:

يا نهر أن وردتك ” هالة ” و الربيع الطلق في نيسانه
و لى صباها فهي ترتجف الكهولة و هي تحلم بالورود
في حين أثقلها الجليلد كأن نبعا في اللحد
تمتص منه عروقا دمها فقل لم ينس عهدك
و هو في أكفانه

“Ey nehir (Buveyb), eğer Hâle sana gelirse ve bahar onu unutmuşsa (yaşlanmışsa)
Gençliğini kaybetmiş, yaşlılıktan titriyorsa
Ve o, hala gençlik yıllarını hayal ediyorsa
Artık iklim onda kış ve buz onu kabrinde bulmuş ise
Damarları kan yerine bu buzdan emiyorsa
Ona bu adamın, sevgilisini, kefenlerde de olsa unutmadığını söyle.”³¹

es-Seyyâb “Dâr'ul- Muallimîn”e girdikten sonra “Kırmızı mendilli kız” adını verdiği ve kendisinden yedi yaş büyük olan bir kıza aşık olmuş, onun da başkasıyla evlenmesiyle bu aşk da hüsrarla sonuçlanmıştır. Şair bu sevdasını “Erâhe Ğaden” isimli kasidesinde anlatmıştır.³²

Netice itibariyle es-Seyyâb'ın bunlar gibi birçok sevgilinin aşklarında başarısızlığa uğradığını söyleyebiliriz. Son aşkı eşi “İkbâl” olmuş-

30 es-Seyyâb, *Divân*, II/119-120.

31 Hammud Muhammed el-'Abd, *el-Hadâsetu fi Şi'r'il- 'Arabi el-Muâsir Beyânuhe ve Mazâ-hiruhe*, s. 334, Beyrut, 1994.

32 Bkz. es-Seyyâb, *Divân*, s. II/300-302.

tur. Her halukarda es-Seyyâb'ın kadına duyduğu aşk, onun geçmişe özlem duymasına, mâziye dönmek istemesine ve sürekli anılarda yaşamasına neden olan etkenlerden biridir. Bundan dolayı onun şiirlerini incelerken bu etkeni göz ardı etmek mümkün değildir.

5) Eşe ve Çocuklara Özlem:

es- Seyyâb'ın eşine ve çocuklarına duyduğu özlem, hastalandığı ve ülkesinden uzak kalmak zorunda olduğu dönemlerde ortaya çıkmıştır. İlk olarak eşine akabinde çocuklarına duyduğu özlemi dillendirmiştir. Bu tür özlemlerini ifade ettiği duygularını “Sefer Eyyûb” adını verdiği on kasidesinde ortaya koymuştur diyebiliriz. Bunlarda “İkbâl”e defalarca seslenir. Sanki çocuklarına özellikle de babasının yokluğunda annesine şu şekilde seslenen oğlu Ğaylan'ı duyar gibidir:

أسمع غيلان يناديك من الظلام
من نومه اليتيم في خرائب الضجر
سمعت كيف دق بابنا القدر
فارتعشت على ارتجاف قرعة ضلوع
ورقرت دموع
فاختلس المسافر الوداع و انحدر
و قبلة بين فمي و خافقي تحار
كأنها التائه في القفار
كأنها الطائر إذ خرب عشه الرياح و المطر
لم يحوها خد لغيلان و لا جبين
ووجه غيلان الذي غاب عن المطار
من خلل الثلج الذي تنثه السماء
من خلل الضباب و المطر

“Ğaylan'ın sana karanlıklardan seslendiğini duyuyorum
Sıkıntılar harabesindeki uykusundan
Dudaklarımın arasındaki öpücüğü, sanki bir şeyler engellemekte
Sanki o, çölde yolunu kaybetmiş gibidir
Sanki o, yuvasını yağmur ve rüzgarların dağıttığı kuştur
Bu öpücük ne Ğayalan'ın yanağına ne de alnına ulaşmaktadır
Havaalanında kaybolan ise Ğayalan'ın yüzüdür.”³³

O, benliğinin derinliklerinde oğlu Ğaylan'ı öpmeyi arzulamakta fakat sanki babanın dudaklarıyla oğlunun yanağını birbirinden ayıran set vardır.

Şair sonrasında eşi İkbâl'in özlem ateşiyle yazılmış olan hüznü dolu gurbet nağmelerini şiirine yansıtır:

و أنت إذ وقفت في المدى تلوحين
إقبال إن في دمي لوجهك انتظار
و في يدي دم إليك شدّه الحنين
ليتك تقبلين

“Eğer sen arkamdan ellerini sallarsan
İkbal, kanımın her damlası yüzünü görmeyi beklemekte
Ellerimde de sana olan özlemin çektiği kan vardır
Keşke gelsen...”³⁴

Bu kasidelerin üçüncüsünde Cikor'dan ve evinden uzak olduğu için hüznülenir ve eşi İkbâl'e evinin direği ve yuvasının ışığı olarak seslenir.³⁵

Sonraki kısımda ise kendisini Eyyüb olarak tasvir eder. Onun gibi çocuklarını, hayatındaki her şeyi ve sağlığını kaybetmiştir. Rabbine şu şekilde seslenir:

يا ربّ أيوب قد أعيأ به الداء
في غربة دونما مال و لا سكن
يدعوك في الدّجن
أعدني إلى داري إلى وطني
أطفال أيوب من يرعاهم الآن
ضاعوا ضياع اليتامى في دجى شات
يا رب أرجع على أيوب ما كانا
جيكور و الشمس و الأطفال راکضة بين النخيلات
و زوجة تمرى و هي تبتم
أو ترقب الباب تعدو كلما قرعا
لعله رجعا

“Ey Eyüb'ün Rabbi! Mal ve evin olmadığı bir gurbette
Sana karanlıklardan dua ediyor
Beni evime döndür vatanıma,
Eyüb'ün çocuklarını benden başka kim gözetir
Yetim çocuklar gibi karanlık gecede kayboldular
Ya Rab! Eyyüb'ü eski haline döndür

34 es-Seyyâb, *Divân*, I/252-253.

35 Bkz. es-Seyyâb, *Divân*, I/254-255.

Cikor'da güneş ve çocuklar, hurma ağaçları arasında koşmaktadır.

Aynaya gülerek bakan bir eş, ya da ara sıra kapıya bakan, her çaldığında ona koşan bir eş, kocam dönmüştür diye..."³⁶

Allah'a hayatını, özellikle eşini ve çocuklarını ona geri vermesi için dua eder. Kendisini son derece sağlıklı bir şekilde bastonları olmadan görmek ister.³⁷ Ona göre onu ailesinden ve çocuklarından ayıran şey hastalıktır.

6. Vatana Özlem:

Özlemin bu çeşidiyle, şairin şahsi hayatını ilgilendirmeyen hatta insanların genel diye kabul ettiği konular kastedilmektedir. Bu çeşit özlemin kaynağı şair es-Seyyâb'ın şiirleridir. Vatana özlem, insanlığın tabiatında var olan ve onun izzet ve değeriyle alakalı olan bir durumdur. Vatandan uzakta gurbette olmak ise çok büyük bir derttir.³⁸ Birçok şair, yüreklerini dağlayan gurbete ve vatandan uzak olmaya dair şiirler yazmışlardır. Bunlardan biri de Antere'dir:

أحرقتنني نار الجوى والبعاد بعد فقد الأوطان والأولاد

"Uzakta olmak ve yüreğimin ateşi beni yaktı

Çocuklar ve vatandan uzak kaldıktan sonra"³⁹

Gerçek şu ki ayrılık ve gurbet, Romantik şiirin özelliklerindedir.⁴⁰ Şüphesiz ki es-Seyyâb'ın şiirinde de romantizm açık bir şekilde ortaya çıkmaktadır. Nitekim onu öncesinde Cikor'a, annesine ve eşi İkbâl'e olan sevgisiyle tanıdık. Ellilerin başında Kuveyt'e kaçtığı dönemlerde vatan sevgisini dillendirir. Bu dönemde, eleştirmenlerin dikkatini ve ilgisini çeken, "Ġarībun 'ale Halīc" kasidesini yazmıştır. Bu kasideyle ilgili olarak İhsan Abbas şunları söyler: " Ġarībun 'ale Halīc ve Unşudet'ul- Matar isimli iki kaside şairin ulaştığı sanatsal merhale- nin yanı sıra acımasız gurbetten ve Kuveyt'teki acı tecrübelerinden kaynaklanan hislerini tasvir ettiği eserleridir. Bu gurbetin ve çilenin özelliklerini düşünmeye başladığında ise Irak'a olan duyguları artar."⁴¹ Bundan dolayı onu, şu beyitleri söylerken görürüz:

الشمس أجمل في بلادي من سواها ، و الظلام
حتى الظلام - هناك أجمل ، فهو يحتضن العراق
واحسرتها ، متى أنام

36 es-Seyyâb, *Divân*, I/257.

37 Bkz. es-Seyyâb, *Divân*, I/254.

38 Yahya el-Cabbûrî, *el-Hanîn ve'l-Ġurbe fî Şir'il-'Arabî*, s. 9, 2007.

39 'Antere, *Divân ve Muallakatuhu*, s.181, Şrh. Halil şerâfeddin, Dâru'l-*Mektebetu'l- Hilâl, 1988.

40 Muğniye, *el-Ġurbetu fî Şir Mahmud Dervîş*, s.2.

41 Abbas, *Bedr Şâkir es-Seyyâb*, s.217.

فأحس أن على الوسادة
من ليلك الصيفي طلاً فيه عطرك يا عراق ؟
بين القرى المتهيبات خطاي و المدن الغربية
غنيت تربتك الحبية
وحملتها فأنا المسيح يجز في المنفى صليبه

“Güneş ülkemde, başka ülkelerdekinden daha güzeldir, Karanlık bile orada daha güzeldir, o, Irak’ı kucaklamaktadır Eyvah! Ne zaman uyurum da başımın yastıkta olduğunu hissederim, Yaz gecelerinde, ter kokusunun güzel kokusu sende çok olur ey Irak Heybetli köylerinin ve yabancı şehirlerin adımları arasında Sevgili topraklarının şarkısını söyledim Irak Topraklarını taşıdım, ben sürgünde kendi haçını taşıyan Mesih gibiyim”⁴²

“Vasiyyetun min Muhtadar” kasidesinde de vatan sevgisini anlatır.⁴³ Şair vatanından uzakta olduğu süre zarfında vatanını arayıp durur, Dicle ve Buveyb nehirleri gibi tüm güzel manzaralar gözünde canlanır. İster ölü olarak kabristanlarında gömülmek üzere, ister sağlam bir şekilde Irak’ta olmak ister. Onun için Irak’ın tarlalarında bir mağarada yaşamasından daha emniyetli bir şey yoktur.

Aynı şekilde es-Seyyâb, ülkesindeki siyasi icraatların ve başarısızlıkların sıkıntılarını diğer şair ve liderlerden daha fazla yüklenir. Bu durum, görevinden atılmasına sebep olduğu gibi gözaltına alınmasına da neden olur. Neticede ihtiyaç ve fakirlik içinde yaşamaya mahkum olmuş, sonunda da çok sevdiği vatanından önce İran’a akabinde Kuveyt’e sürgün edilmiştir. Buralarda bir süre gurbetin zilletini, gönül kırıklığını ve psikolojik yalnızlığı yaşamıştır.⁴⁴ Vatan sevgisi, onun nimetlerinden uzakta kalmak ve gurbet kavramları, şairin ele aldığı temel konulardandır. Deneyimleri neticesinde bu konuda çok önemli mülâhazalar ortaya koymuştur. Bundan dolayı şiiirlerinde vatandaşlarından Irak’ın değerini bilmelerini, nimetlerine şükretmelerini ve yabancıların bu cennet vatanına olan saldırılarını engellemelerini tavsiye eder.

42 es-Seyyâb, *Divân*, I/320-321.

43 Bkz.. es-Seyyâb, *Divân*, I/281-282.

44 Râdi Cafer, *el-İğtrâb fi Şir’il- İrâkî*, s.23.

SONUÇ

es-Seyyâb'ın şiirlerindeki özlem konusunu ele alan bu çalışmamızın odak noktası, gurbetin ve ayrılıkların netice verdiği duygusal şiirleri incelemektir. Böylece es-Seyyâb'ın duygusal gerçeklik özelliğine sahip, her biri edebiyat ve sanat eseri olan şiirlerinin muhakkak üzerinde durulması gereken bir konu olduğu netlik kazanmıştır.

es-Seyyâb, Arap şairleri arasında geçmişe olan bağlılığı ve ona duyduğu özlemi en çok dile getiren şairlerden biridir. O, mâzide, güvenli bir sığınak ve onu terk edip giden anılarını bulmaktadır.

es-Seyyâb'ın hayatı boyunca karşılaştığı hastalıktan ayrılığa, açlıktan ıstıraba varan tüm acılarının şiddeti ortadadır. Tüm bunlar onun, kendisiyle huzur ve emniyeti bulduğu tüm güzel anılarıyla, zaman ve mekânlarıyla mâziye dönüp onu kucaklamasının sebebidir. es-Seyyâb, çocukluğundan itibaren hüznü çağıran bir ortamda yetişmiştir. Bunun sebebi öncelikle annesini, akabinde de babasını kaybetmesi, ninesinin vefatı, kendi hastalığı, fakirliği ve hayatın ona olan acımasızlığı duygulara dönüşüp dizelere dökülmüştür. Elde etmeye çalışmasına rağmen sevgi ve aşktan mahrum olması da bu sebepler arasındadır. Tüm bunlar aynı zamanda, onu, benliğinin derinliklerindeki acıları, yokluk ve ölümü düşünmeye sevk etmiştir.

es-Seyyâb'ın mücadele ettiği en büyük acı hiç şüphesiz hastalık ve bunun neticesinde altından kalkamadığı tedavi yolculuk ve masrafları olmuştur. Bu da onu bunalıma ve ümitsizliğe sürüklemiştir. Bütün bu faktörler, onun mâzideki anılarda yaşamasına ve onlara özlem duymasına sebep olmuştur.

Modern Arap edebiyatı açısından es-Seyyâb'ın özlem konusundaki bu şiirleri, konunun araştırmacıları ve ilgilenenleri için göz ardı edilemez örneklerdir.

KAYNAKÇA

- 'Antere, *Divân ve Muallakatuhu*, Şrh. Halil Şerâfeddin, Dâru'l-*Mektebetu'l-Hilâl, 1988.
- Ahmed 'Avde eş-Şakîrât, *el-İktrâd fî şî 'ri'l Seyyâb*, Dâr 'Ammâr, Tsz.
- Ahmed Cevad Muğniye, *el-Ğurbetu fî şî 'r Mahmud Dervîş*, Dâru'l-Farâbi, Beyrut, 2004.
- Ali Uşrî Ziyâd, *İstidâ' eş-şahsiyyât'i-turâiyye fî Şîr'il-Arabî el-Muâsır*, Kahire, 2006.
- Antonyus Batris, *Bedr Şâkir es-Seyyâb şî'ru'l- vac'*, el-Müessesetu'l-Hadîse li'l-Küttâb, Lübnan, Tsz.
- Bedr Şâkir es-Seyyâb, *Divân*, Dâru'l-'Avde, Beyrut, 1989.
- Halef Reşit Nûman, *el-Hüzn fî şî 'r Bedr Şâkir es-Seyyâb*, ed-Dâru'l- 'Arabiyyetu li'l- Mevsuât, Beyrut, 2006.
- Halil Musa, *Bunyetü'l- kasideti'l- arabîyyeti'l-muâsıra*, İttihâd Küttâb'il-'Arab, Dimeşk, 2003.
- Hammud Muhammed el-'Abd, *el-Hadâsetu fî şî 'r'il- 'arabî el-muâsır beyânuhe ve mazâhiruhe*, Beyrut, 1994.
- Hânî el- Hayr, *Mavsuatu 'alâmi eş-şî 'r'il- arabî el-hadîs*, Suriye, 2006.
- Hasan Abbas, *Bedr Şakir es-Seyyâb: Dirâsetun fî Hayatîhi ve Şî'rihi*, Beyrut, Dâru's-Sekâfe, 1969.
- Hasan Tefvik, *Şî'r Bedr Şakir es-Seyyâb: Dirâsetun Fenniyye ve Fikriyye*, Beyrut, el-Müessesetu'l 'Arabiyye li'd-Dirâse, 1979.
- İhsan Abbâs, *İtticehât eş-Şiiri'l- 'Arabî el- Muâsır*, Dâru'ş-Şark li'n- Neşr ve't-tevzî', Amman, 2001.
- İlyâ Hâvî, *Bedr Şâkir es-Seyyâb şâiru'l- enâsid ve'l merâsî*, Beyrut, 1983.
- İsâ Balâta, *Bedr Şâkir el-Seyyâb Hayâtuhu ve Şî'ruhu*, Dâru'n-Nehâr li'n-Neşr, Beyrut, 1981.
- İzzeddin İsmail, *eş-Şîr'ul- arabî el-muâsır kadayâhu ve zavâhiruhu, el-fenniyye*, Beyrut, 1988.
- Mâhir Hasan Fehmi, *el-Hanîn ve'l-ğurba fî şî'ri'l- arabî el-hadis*, Dâru'Kalem, Kuveyt, 1981.
- Muhammed Râdi Cafer, *el- İğtrâb fî şî'ri'l- Irâkî*, İttihâdü'l- Küttâb'i-l 'Arab, Dimeşk, 1999.
- Sâmih er-Ravâşide, *Meâni en-nas: Dirâsetun tatbikiyye fî şî'ri'l- hadîs*, Ürdün, 2005.
- Seyfeddin el-Kantâr, *el-Mer'atu fî hayati's-Seyyâb ve fî şî'rihi*, Dimeşk, 2004.
- Yahya el-Cabbûrî, *el-Hanîn ve'l-ğurbe fî şî'r'il-'arabî*, 2007.